

A freq de la seixantena, l'estiu de l'any 1960, moria gairebé sobtadament un home que, tot i haver-se dedicat, per vocació i per un talent natural, a una activitat tan abocada al públic com és el teatre, era gairebé desconegut dels barcelonins, llevat dels cercles de les seves amistats. Jaume Gras i Vila, advocat, antic funcionari de la Generalitat, home de cor i de consell, amagava - i això fins a l'estrena de "La vida d'un home", l'obra que el revelà al gran públic - un escriptor teatral de gran sensibilitat i un talent voluntàriament limitat a dues formes aparentment senzilles, però molt difícils, del teatre: el sàinet i el melodrama.

El pseudònim de "Feliu Aleu" era tan autènticament una màscara espessa posada damunt la fesomia de l'autor, que al Romea pogué registrar-se el cas insòlit d'un autor aclamat per un públic a peu dret, d'un final d'obra saludat per un gran nombre de "telons" i d'un home que es nega a sortir a escena a saludar. Jaume Gras no podia, no volia recollir les ovacions que anaven dirigides a "Feliu Aleu". No volgué recollir-les tampoc en les representacions úniques de "Les golfes" i d'"El Casinet dels morts", les dues altres obres teatrals seves que en vida va estrenar. La primera feia l'objecte fa un parell de temporades, d'una afortunada reposició, en la qual Rafael Anglada encarnava meravellosament la figura del vell artista retirat. "El Casinet dels Morts", obra en quatre actes, de dimensions excessives per als nostres (mals) costums teatrals, només era objecte de tres representacions al teatre de l'Orfeó Gracienc, i espera encara una reposició. En la de "Les Golfes", com en la representació que en homenatge seu era donada per l'Agrupació Dramàtica de Barcelona de "La vida d'un home", "Feliu Aleu" ja no hauria pogut sortir a saludar. Com tampoc no podrà sortir quan siguin estrenades algunes de les traduccions que deixava inèdites: "Port-Royal", de Montherlant; "Els pledejadors", de Racine; "Antígona", de Jean Anouilh; "No hi haurà guerra de Troia", de Giraudoux; "Judas", de Marcel Pagnol, d'altres encara que deuen dormir el son dels justos en carpetes que mai no tempten la curiositat dels nostres empresaris. I això que, si algú tenia el do de la paraula justa que correspon al teatre, del tall de la frase i de la seva articulació, era "Feliu Aleu". Un autor gairebé inèdit, un gran traductor. I un home admirable.

La seva vastíssima cultura s'aliava d'una manera ben poc corrent amb la seva modèstia. A la publicació "El Pont" de l'editor Arimany, era ell qui assegurava la secció de "Vuits i nous", arreplec de pensaments enginyosos, de retalls de lectura, de reflexions i conclusions que volien ésser prosaïques i sovint eren d'una pregonia filosofia. I mai no volgué signar altrament que amb un pseudònim xifrat: 1, 2, 3, 4, 5, que volia dir que tant ell com algun altre anònim podia contribuir-hi, amb la mateixa absència de llumment. Per a textos teatrals lleugers - potser inspirats per algunes escenes d'Henri Monnier que havia traduït també amb força gràcia - tenia un altre pseudònim; Bernat Vernet. Era demés un amic constant, sempre disposat al servei desinteressat, un company de tertúlies i de penyes, fidel a aquests lligams tan barcelonins i cada vegada més escassos de temperaments diversos i de simpaties difuses. Coneixia metges, pintors, escriptors, advocats, músics - era un melòman fervorós, i havia aconseguit, a còpia de petits avanços en les localitats del segon pis del Palau de la Música Catalana, tenir com a abonat la millor butaca central de les més modestes - i la seva cultura li permetia de parlar amb tots ells dels problemes morals o materials de llurs respectius oficis. I un home tendre, que refusava la tendresa, i que l'havia posada gairebé tota en una neboda-neta, en la qual concentrava l'amor a tota la família - una família en la qual abundaven les tragèdies, accidents mortals i malalties rapidíssimes. Jaume Gras fou, essencialment, un home bo, un català integral, un escriptor intel·ligentíssim. I, allò que potser ell hauria preferit que fos subratllat, allò amb el qual s'hauria segurament conformat: un amic perfecte. La Penya Santamaria, de la qual formà part des de la seva remota fundació, en la qual exercí funcions benèvoles de secretari, haurà conservat el seu record entranyable i l'admiració envers un home d'un talent només igualat per la modèstia.

Rafael TESIS.